

Zeki Dede

Elhac Mehmed Zeki Efendi, Bursada Kassamı askerî kalemünde Mağnisalı Mehmed Refik Efendinin (1) oğludur. 1821 (1227 H.) da Bursada doğdu. Tahsili ilm etdi. Babı camii imametine ve Mahkeme'i şer'iyeye kitabetine bulundu. Bursa Mevlevî hanesi Şeyhi Mehmed Dedeye de intisab ile ikmalî çille etdi.

Hattı ta'lika çalışarak tekemmül etdi. Bir çok kitab ve levha yazdı.

Bursada 1854 (1271 H.) de vaki olan büyük zelzele akibinde - Sa'di tekkesi ittisalindeki - evini (2) satub İstanbula nakli mekân ile te'mini maişet etdi. Fetva hanede ta'lik muallimi oldu. Sadrı esbak Yusuf Kâmil Paşa merhumun - dar'ülkemat - olan konağında tahsis olunan meaş mukabilinde mesnevi okutur (3) ve Paşanın kütüb hanesinde hafız kütüb sıfatile bulunur ve - zamanının ulemayı benamından olan - Paşanın iste-diği kitablari yazardı. Habib Efendinin "Hat ve hattatan" da "Kâmil Paşanın kitab hane darı idi". demekden maksadı budur.

1874 (1291 H.) de Üsküdar Mevlevihanesi meşihatine tâyin olundu. Cüm'a ertesi günleri orada ve remezanı şerifde bazı camilerde Mesnevi tedris eylediğini, kudemayı vükelâdan ve a'yandan Bursalı Rıza Efendi merhum söyledi.

~~1881 (1291 H.)~~ 1881 de (1299) saferinin 9.cı ve 1297 kâmunı evvelinin 16 ncı çarşamba gecesi âlemi bekaya döndü. Tekke haziresine defn olundu.

Hemşehrilerinden esbak Askerî tekaüd ~~sandığı~~ sandukı nazırı Senih Efendi şu tarihi yazdı:

"Bendei sıdk ıstimali hazreti molloyı Rum
Merdi ruşen dil Bursavî Zekiyyi Mevlevî
Şeyh bir kaç sene bunda okutdu şevk ile
Yevmi mahsusunda her hafta kitabı Mesnevi
Erca'i emri gelince çaresizdir imtisal
Çünkü olmaz kimseye cayı beka dünya evi
Mazharı ihsan olur âhır emek darı tarık
İrtihalinde zuhur etdi rûmuzı mânevî
Terki fanî eyledi tarihini söyle Senih
Tekkei bakiye nakl etdi Zekii mevlevî!"

1299

Birinci Sultan Osman türbesinin tamiri hakkında şair Nevres tarafından tanzim ve türbe kapusunun üstüne tahrir edilen tarih, Mısır valisi Mehmed Ali Paşanın oğlu küçük Mehmed Ali Paşanın 1277 tarihli kitabeli kabri ve Senih Efendinin 10 Muharrem 1278 de litografya ile basılan mersiyesi Dede merhumun eseri kalemidir.

Bayburdlu Zihninin "Hikâyei garibe" adlı eserini yazmıştır ki yegâne nüshası kütüb hanemdedir. Onun iki sahifesi nümune olarak derc edildi. (Not bu iki sahfe eski harfli olup istinsah edilemedi.)

Nazm ile de meşgul olmuştur. "Tezkirei Fatinde" bir kaç satırılık tercemei halile aşağıdaki gazeli münderiçidir.

GAZEL

Hanei dil gerçi cevri far ile ber bad olur
Lik zerre iltifat görse yine âbad olur
Zülfi şebbuyin ~~güli~~ güli ruhsara kıldıkda nikab
Ruzü şeb bülbül gibi kârım benim feryad olur
Gamzei tiğın çeküb uşşakdan dad almağa
Çeşmi hunrizi o şuhun özke bir cellâd olur
Ta ezelden böyledir kılman şikâyeü yardan
Dilbere cevri , âşıkâ sabr eylemek mutad olur
Sayei mollada me'yusmı kâırsın hiç Zeki
Lütfi sultan kim gedalar üzre bi ta'dad olur

RUBAİ

Biz zevk şınası mey değiliz
Şayanı tena'umi peyapey değiliz
Sanı' koymuş adımızşey, yoksa
Biz kendi vücudumuzla bir şey değiliz.

- (1) Bursalı Osman Efendinin oğludur. 1787 (1201 H.) de Mağnisada doğdu. Genelğinde Bursaya geldi. Kassamı askeri kalemine devam etdi. 1830 (1246 H.) de vefat etdi. Şaradendir. (Tezkirei Fatin)de bir gazeli vardır.
- (2) Bu evin bilâhara satun alınarak ikemetgâh ittihaz olunduğunu "Osmanlı müellifleri" isimli eserin sehibi Bursalı Tahîr Bay söyledi.
- (3) Babam Mehmet Emin Paşa merhum, Mesneviyi ilk def'a ondan okumuştur.

NEYZEN EMİN EFENDİ

Elhac Mehmet Emin Dede Efendi. Eski Ali Paşada Hırkai Seadet camii hatibi hafız Eyup Sabri Efendinin oğludur. 1884 (5 cemadelulâ 1300) de Top hanede defterdar yokuşundaki evde doğdu. Mektebi ibtidaide, Feyziye mektebi rüşdisinde ve mektebi mülkiye idadisinde okudu, şehadet name aldı.

کیرنار نقد جان ایبار ایبرار باب تسلیحه
ارنار برمنه بر بنقه درتو ارمنات اولار
۱۳۲۶ نای امین

İki sene mektebi hukuka ve Süleymaniye camiinde hoca Nuri Efendinin dersine devam etti ve tasavvurata kadar okudu. Hocanın vefatı üzerine cami' dersini ikmal edemedi.

Posta ve telgraf nezareti mektubi kalemine girdi. Müahharen "600" kuruş meaşla müsevvid oldu. Umumi hars esnasında "800" kuruş meaşla erkânı harbiye harita şubesi hattatlığına tâyin olundu. Az zaman sonra mümeyyiz oldu. Meaşı "3000" kuruşa terakki etdi.

Galata Mevlevî hanesi nay zen başısı, Uşşak saz semaisinin sahibi Aziz Deden naye başlayarak az müddetde mutriba geçdi. Behariye Mevlevî hanesi Şeyhi Hüseyin Fahrüddin Dede Efendiden ve - muharren Galata nay zen başısı olan - Hakkı Dededen nay meşkine devam etdi.

Alifranga ve Hamparsom notaları ile nazariyatı musikiyeyi Reuf Yekta Beyden öğrendi.

Top hanede Nusret camii kayyımlerinden hafız Haşim Efendiden - dü yek usulile - rast âyinini, Zekâi Dedenin oğlu Ahmed Efendiden suznâk âyinini, Galata kudüm zen başısı Raif Dededen diğer âyinleri, Kara baş dengâhı şeyhi ve kadîri hane zakir başısı hobcu zade Ahmed ve kardeşi Nusret camii ser müezzini şeyh Rıza Efendilerden ilâhiler ve mi'râciye meşk etdi. Maşhur musiki üstadı bol âhenk Nuri Beyden müstefid oldu.

İtrî merhumun neva bestesini notaya aldı. Kendinin de âyini, peşrev ve semaîleri vardır.

Tekkelerin ilgasına kadar Galata Mevlevî hanesi nay zen başılığında bulundu.

Feyziye mektebi sülüs hocası Kadri Efendiden yazıya başladı. Yazdığı yazıları - ziyarette gitdikçe - ~~Sami~~ Sami Efendi ta'rif ederdi, bütün temessukı bundan ibaretdir. (1)

Hayli zaman vücudünün bir tarafı mefluc olarak yatdığı halde 3 şubat 1945 (19 safer 1364) de vefat etdi. Eyup kabristanına defn olundu.

- (1) Vaktile hasta olduğum bir sırada büyük kardeşi hattat Ömer Vasfi Efendi ile ziyaretime geldiklerinde yukarıdaki sözleri, Emin Efendiden dileyerek - heman aynen - zabt etlişdim.

Hastalığı esnasında bir kaç def'a evine gittim. Şakirdlere yatağının başında nay üfle dikce " burası tekke oldu " diyerek neşvelenirdi. Vefatından bir hafta evvel de gitmişdim. Bi Bihuş bir halde idi. Yanına oturdum. Gözlerini açdı, dikkatle bakdı. Sağlam elile elimi yakalayarak üç def'a öpdü. Müteessir oldum.

Vefatından vaktinde haber dar olub da cenazesinde bulunamadığıma - vefatı kadar - teessüf etdim.

Mütedeyyin, halîm, sâf dil bir Mevlevî dedesi ve pek değerli bir hattat, bir musiki şinas idi. Nay zenlikde akranına faik idi. Muhiblerinden hattat Necmüddin Efendi dedi ki: "Emin Dede, yazı taklid etmekde son derece mahir idi. Şeyh, Râkım, Mahmud Celâ-lüddin gibi yazılarını verdim. Güya fotoğrafla alınmış gibi ~~at~~ aslından asla farkı olmayarak taklid etdi. En büyük kudreti sülûs ve nesibde idi. Güzel ta'lik de yazardı. Büyük kardeşi Ömer Vasfi Efendinin celi yazılarının pürüzlerini alır, yazıya keskinlik verirdi. Gayet mükrim ve salih idi. Yalnız bir Hilyei şerife yazmıştır. Baki Efendi zade Müfid Beyde idi. Kur'an yazmamıştır."

Son günlerde gördüğüm "Türk musikisi dergi" nde Halil Can Beyin mekalelerinden şu satırları nakl ediyorum:

".....Emin Efendinin kıraeten musikide yegâne muallimi altıncı dairei Bele-ye muhasebecisi Sadık Bey (Hafız İshak Efendi zade) merhumdur. Raif Dedenin vefatından sonra geceleri Sadık Beye devam edüb evvelâ "neva" faslından başlayarak bir çok nadide eserler geçmiş ve her dersi müteakib notalarını yazmıştır. Bol ~~âz~~ âhenk Nuri Beye de devamla pek çok eser geçmiş ve onun bestelediği karcağar ve buselik âyinlerini kendinden yazmıştır. " darüelhan " ~~darüelhan~~ da ney muallimi olmuştur. Eski üstadlar, kıymetli eserleri ~~öğretkenden~~ öğretmekden pek kıskanç imişler. Bizler, Emin Efendiden kıskançlık görmek şöyle dursun her kesin " Çantalık " diye vermedikleri eserleri onun ısrarı ile yazar ve meşk ederdik. "

Kardeşi gibi onun da hayatı bekârlıkla geçerek son zamanında teehhül etmişdi. Vefatından sonra evvelâ ^^ harab evinde, sonra - evin çökmesinden korkularak - âşinalarından birinin apartmanında - başda kıymet şinas, kıymetli muharrir ve muallim Hakkı Süha Bey olduğu halde diğer hurmet kârı ve şakirdleri tarafından - tevşih yerine - âyini şerifler okunarak ve naylar üfbenerek mevlid kıraet edilmişdi. Bilâhare terk olundu. Bizde hangi iyi şey devam eder ki o da ~~a~~ etsün. Son okunan mevlidi müteakiben şu kıt'a sanih olmuşdu:

" Can feza bir meclis oldu doğrusu
Naylerden mest olub döndüm eve
Şübhe yok kim raks ederdi şevk ile
Dinleyen insan değil. olsa deve."

Damğa müdiriyetinden mütekaid Müzhet Beyin tarihidir:

" Yazdım üç ihlâs ile tarihini
Etdim ihda mü'minin ruhuna
Âlemi ukbaya uçdı hu deyub
Fatıha Mehmed Eminin ruhuna."